

اولویت توجه به دانش آموز و معلم

در برنامه ریزی آموزشی

افسانه پارساییان

دبیر فیزیک، دبیرستان دخترانه دوره دوم

افسانه پارساییان، کارشناسی ارشد فیزیک اتمی دارد و از تیرماه ۸۱ به عنوان دبیر فیزیک در دبیرستان دخترانه دوره دوم مشغول به تدریس است.

را مختل می‌کند، شاید بتوان از او خواست زمان‌های دیگری را در اختیار مدرسه بگذارد. اگر نه، وقتی برنامه مهم باشد، با معلم معمولی‌تر در برنامه خیلی خوب می‌شود نتیجه‌های بهتری را به دست آورد. پس اولویت مدرسه باید برنامه خوب باشد، برنامه‌ای که بر اساس یادگیری، توانمندی و روحیه نوجوانان چیده شده باشد. باید برنامه خوب بر معلم خوب ترجیح داده شود.

شاخص دیگر توجه به شرایط روحی و روانی معلمان است. وقتی معلمی اذعان می‌کند که من در فلان روز نمی‌توانم حاضر شوم، به دلیل مشکلاتی که شفاف بیان می‌کند و از مدیر درخواست تغییر در برنامه را دارد، اما به دلیل مشکلات حضور سایر معلمان، دقیقاً در همان روز، در همان ساعت به این معلم کلاس داده می‌شود، این احساس در معلم ایجاد می‌شود که «مشکلات شما به ما هیچ ربطی ندارد»، یا در بهترین حالت، «متأسفیم، چاره‌ای نداریم جز حضور شما در این زمان». معلم به اجبار حاضر می‌شود، اما با چه روحیه‌ای، با چه روانی، با چه انگیزه‌ای و با چه احوالی!

ذهن این معلم درگیر مشکلات مطرح شده از گذشته است. در کلاس حاضر می‌شود؛ اما روح او در کلاس نیست. این معلم هر چقدر هم باتجربه و توانمند باشد، اما چون در این

را در زنگ سوم نخواهد داشت؛ هر قدر هم که معلم توانمند یا دانش آموز علاقه مند و با استعداد باشد. در چنین شرایطی، حتی ماهرترین معلم‌ها نیز نمی‌توانند خستگی ذهنی دانش آموزی را که ۹۰ دقیقه حسابان و ۹۰ دقیقه شیمی را پشت سر گذاشته است، از میان ببرند و او را برای ۹۰ دقیقه یادگیری مؤثر فیزیک آماده کنند. به جرئت می‌توان گفت در دبیرستان هیچ درسی ظرف ۲۰ دقیقه تدریس نمی‌شود و زمان خیلی بیشتری مورد نیاز است. در چنین وضعیتی دانش آموز احساس امنیت آموزشی و یادگیری نمی‌کند، چون می‌گوید: «چرا من درس فیزیک را درک نمی‌کنم؟» یا «چرا هر چقدر معلم بیشتر توضیح می‌دهد، باز هم من متوجه نمی‌شوم؟»

جالب آن است که بیشتر ما اذعان داریم در کلاسی که دست‌کم ۲۵ دانش آموز حضور دارد، بسیاری از آن‌ها گمان می‌کنند تنها کسی که مطلب را متوجه نشده است، خودشان هستند؛ تنها آن‌ها هستند که یاد نگرفته‌اند و نمی‌فهمند. به همین دلیل جرئت پرسیدن پیدا نمی‌کنند و گاه حتی جرئت ندارند به نفهمیدن خود اعتراف کنند؛ زیرا فضایی برای بیان چنین مسئله‌ای فراهم نشده است. در نتیجه، دانش آموز خودش را سرزنش می‌کند و با خود می‌گوید: من نمی‌فهمم، من دانش آموز بی‌استعدادی هستم، من موفق

مدرسه امن، از دیدگاه بیشتر معلمان، مدرسه‌ای است که این ویژگی‌ها را دارد؛ شاد است. فوق برنامه‌های خارق‌العاده‌ای در آن اجرامی شود، مواد و لوازم کمک آموزشی مورد نیاز را دارد و بسته به نیاز معلمان فراهم می‌کند، آموزش در آن با خلاقیت و توجه به بعدشادمانی دانش آموزان صورت می‌گیرد و دانش آموزانش را برای زندگی در جامعه آماده می‌کند.

این‌ها ویژگی‌های عمومی مدرسه امن است؛ اما من می‌خواهم در مورد دو ویژگی خاص صحبت کنم. به عنوان فردی که بیش از بیست سال تدریس داشته‌ام، به نظرم برای داشتن مدرسه امن و یادگیری امن توجه به این دو عامل الزامی است:

۱. **توجه به احوال و روحیه معلم:** مدرسه‌ای امن است که به ابعاد زندگی نیروهای خود توجه ویژه دارد.

۲. **داشتن برنامه‌ای آموزشی که در اختیار دانش آموز قرار گیرد؛** مدرسه امن برنامه درسی و آموزشی علمی و آنالیز شده‌ای دارد. برنامه‌نویسی آموزشی برای متوسطه دوره دوم کاری سخت و دشوار است؛ زیرا دبیران در مدرسه‌های متعددی مشغول به تدریس هستند و توجه مدیر و برنامه مدرسه معطوف بر استفاده از دبیران مطرح است. از این رو، کمتر به این نکته توجه می‌شود که درس‌های عمومی و تخصصی باید متناسب با توان درک دانش آموزان تنظیم و ارائه شود. در عمل، برنامه‌ریزی بیشتر بر اساس ساعت حضور معلم مطرحی انجام می‌شود که زمان‌های حضورش را از پیش اعلام کرده و مدرسه مشتاق حضور اوست؛ اما نکته‌ای که باید لحاظ شود آن است که معلم هر چقدر هم که توانمند باشد، اگر در برنامه نامناسب، یعنی در زمان نامناسب، حتی در جای مناسب قرار بگیرد، بازدهی قابل قبولی نخواهد داشت.

برای مثال، اگر برنامه درسی به این شکل تنظیم شود که زنگ اول حسابان، زنگ دوم شیمی و زنگ سوم فیزیک باشد، فیزیولوژی مغز دیگر توان پذیرش درس تخصصی فیزیک

نخواهم شد. این «من»‌های سرزنشگر یکی پس از دیگری در ذهن او شکل می‌گیرد. ای کاش مدیران آموزشی به این نکته مهم توجه کنند که نخست باید برنامه‌ای دقیق و تحلیل شده طراحی شود. سپس، بر اساس آن برنامه، به حضور معلم و شاخص‌های مورد نظر توجه شود. اگر حضور معلمی خاص تمام برنامه آموزشی

زمان از شرایط روحی مساعدی برخوردار نیست، معمولاً در این زمان نمی‌تواند تدریس و بازدهی خوبی داشته باشد. اینجا نه تنها امنیت مدرسه که امنیت یادگیری هم دچار تزلزل شده است. به نظر من، امنیت یادگیری در برنامه مناسب و تأمین امنیت معلم در این برنامه مناسب است. □